

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Petry Weissové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **J. Š.**, zast. Mgr. Jiřím Crhou, advokátem, se sídlem Kopečná 940/14, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 5. 2018, č. j. MPSV-2018/95560-921, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. 8. 2021, č. j. 32 A 24/2018 - 76,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se odmítá** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Jiřímu Crhovi, advokátovi, **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů za řízení o kasační stížnosti ve výši 1.573 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení.

Odůvodnění:

I.

[1] Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Brně (dále jen „úřad práce“), rozhodnutím ze dne 31. 1. 2018, č. j. 1326/2018/KUR, podle § 33 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), nepřiznal žalobci doplatek na bydlení.

[2] Žalovaný v záhlaví uvedeným rozhodnutím (dále jen „napadené rozhodnutí“) odvolání žalobce proti rozhodnutí úřadu práce zamítl a uvedené rozhodnutí potvrdil.

II.

[3] Žalobce brojil proti napadenému rozhodnutí žalobou u Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), který ji zamítl shora označeným rozsudkem (dále jen „napadený rozsudek“).

[4] Krajský soud za stěžejní spornou otázku označil to, zda správní orgány měly při posuzování žalobcovy žádosti zohlednit nájemné ve výši 7.000 Kč, které je žalobce povinen platit své matce jako pronajímatelce bytu na základě uzavřené nájemní smlouvy.

[5] Krajský soud s odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu (rozsudky ze dne 18. 4. 2018, č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, ze dne 15. 2. 2021, č. j. 6 Ads 345/2020 - 18, a ze dne 13. 5. 2021, č. j. 4 Ads 342/2020 - 20), jež se týkala stejné problematiky a týchž účastníků, shrnul, že režim dávek pomoci v hmotné nouzi je subsidiární a zdůraznil význam vzájemné vyživovací povinnosti v rodině. S odkazem na § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi pak poukázal na skutečnost, že je třeba se zabývat celkovými sociálními a majetkovými poměry, v rámci nichž se posuzuje také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké. Žalobci bydlení poskytla matka, přičemž nájem, který s ním v nájemní smlouvě sjednala (ve výši 7.000 Kč), lze považovat vzhledem k příjmům žalobce (jež sestávaly z přídatku na dítě ve výši 700 Kč, z příspěvku na živobytí ve výši 5.100 Kč a z příspěvku na bydlení ve výši 5.280 Kč) za likvidační. Krajský soud shledal, že se tak stalo právě proto, aby žalobce následně mohl uplatňovat vůči státu nárok na doplatek na bydlení. Za správný proto považoval závěr správních orgánů, že část výdajů na nájemné v uvedené výši nezahrnuly do odůvodněných nákladů na bydlení při výpočtu výše doplatku na bydlení.

[6] Krajský soud k tvrzení o péči o invalidního syna, jíž žalobce odůvodňoval potřebu pobytu ve speciálně upravených prostorách, doplnil, že ji nikterak neprokázal a ani nevyvrátil argumenty žalovaného, že žalobcův syn není od roku 2013 osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby pro účely příspěvku na péči.

[7] Nakonec krajský soud doplnil, že žádné z obou správních rozhodnutí nepovažuje za nepřezkoumatelné. Za pochybení nepovažoval ani to, že žalovaný argumentačně upřesnil rozhodnutí úřadu práce, neboť tato nepřesnost neměla vliv na zákonnost jeho rozhodnutí.

[8] Namítal-li žalobce v žalobě i to, že smluvené nájemné není nemorální, pak takovou argumentaci správní orgány ve svých rozhodnutích neužily, ani tuto žalobní námitku tudíž krajský soud nepovažoval za důvodnou.

III.

[9] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) nyní napadá rozsudek krajského soudu kasační stížností z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. Navrhuje napadený rozsudek zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení.

[10] V kasační stížnosti namítá, že právní názor krajského soudu je diskriminací příbuzenského vztahu mezi pronajímatelem a nájemcem. Nebyl-li by stěžovatel synem pronajímatelky, tak by pravděpodobně doplatek na bydlení dostal. Z žádného právního předpisu nadto nevyplývá povinnost poskytovat bydlení zadarmo. Výklad podaný krajským soudem v podstatě znamená, že stěžovatelova matka by mohla pronajmout úplatně svůj byt pouze třetí osobě. Stěžovatel poukazuje na účel doplatku na bydlení, kterým je náprava nerovnosti spočívající v právní fikci použité pro poskytování příspěvku na bydlení založené na fikci příjmů žadatele ve výši minimální mzdy. Tento příspěvek je určen pro všechny občany, nikoliv pouze pro osoby nacházející se v hmotné nouzi.

[11] Stěžovatel také upozorňuje na skutečnost, že v minulosti správní soudy posuzovaly otázku doplatku na bydlení v kontextu příbuzenského vztahu mezi pronajímatelem

pokračování

a nájemcem odlišně (viz např. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 5. 2016, č. j. 20 Ad 48/2015 - 27). Teprve následně došlo ke změně názoru v neprospěch stěžovatele, a to právě v souvislosti s rozsudkem Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Ads 386/2017 - 46. Stěžovatel vznáší pochybnost, zda se tak nestalo účelově proto, že je aktivní v řízeních proti nejrozumnějším správním rozhodnutím. Je-li jeho pochybnost opodstatněná, jde o nepřípustný výklad práva.

IV.

[12] Žalovaný ve svém vyjádření navrhuje kasační stížnost zamítnout jako nedůvodnou. Odkazuje na závěry vyplývající z rozsudku kasačního soudu č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, který se týkal taktéž stěžovatele a předmětu řízení se stejným skutkovým základem. V něm je mimo jiné uvedeno, že placení nájemného mezi blízkými osobami obecně není v rozporu se zákonem ani dobrými mravy. Krajský soud se uvedené judikatury přidržel a žalovaný tudíž neshledává důvod, aby se Nejvyšší správní soud v nynější věci od této judikatury odchýlil.

V.

[13] Nejvyšší správní soud předesílá, že před krajským soudem ve věci rozhodl specializovaný samosoudce. Jednou z podmínek věcného přezkumu kasační stížnosti ve věcech, ve kterých rozhodl specializovaný samosoudce, je její přijatelnost. Kasační stížnost je v souladu s § 104a s. ř. s. přijatelná, pokud svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

[14] Výkladem institutu přijatelnosti (jako neurčitého právního pojmu) a demonstrativním výčtem jejích typických kritérií se Nejvyšší správní soud zabýval například v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39. Ačkoliv se právě citované usnesení týkalo dřívějšího znění § 104a s. ř. s., jež dopadalo pouze na věci mezinárodní ochrany, vymezená kritéria se uplatní i po účinnosti novely rozšiřující posouzení přijatelnosti i na další věci (shodně usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2021 č. j. 9 As 83/2021 - 28). Kasační stížnost je přijatelná v případech, k nimž se judikatura doposud nevyjádřila, v nichž existuje judikatura rozporná (nejednotná), nebo je-li potřeba učinit judikaturní odklon. Dále je kasační stížnost přijatelná rovněž v případě zásadního pochybení krajského soudu, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2021 č. j. 10 As 154/2021 - 23, či usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2021, č. j. 9 As 144/2021 - 31).

[15] Podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele ve smyslu výše uvedených judikaturních závěrů však Nejvyšší správní soud v nynější věci nedovodil. Ostatně stěžovatel v tomto směru ani ničeho netvrdil, ač právě v jeho zájmu bylo, aby v kasační stížnosti uvedl konkrétní důvody, na základě nichž by bylo možno na podstatný přesah jeho vlastních zájmů usoudit. Jinými slovy, důvody přijatelnosti kasační stížnosti Nejvyšší správní soud ve stěžovatelově věci neshledal.

[16] Jak již přiléhavě poukázal krajský soud v napadeném rozsudku, Nejvyšší správní soud ve skutkově i právně obdobných věcech týkajících se týchž účastníků řízení opakovaně rozhodoval, a to v rozsudcích ze dne 18. 4. 2018, č. j. 10 Ads 386/2017 - 46, ze

dne 15. 2. 2021, č. j. 6 Ads 345/2020 – 18, a ze dne 13. 5. 2021, č. j. 4 Ads 342/2020 – 20. Čtvrtý senát přitom s ohledem na zmíněnou podobnost všech zmíněných věcí (jedinou skutkovou odlišnost představuje jiné časové období, za něž stěžovatel uplatňuje doplatek na bydlení, sporné právní otázky jsou však totožné) neshledává důvod, aby se od závěrů vyslovených ve zmíněné judikatuře nyní odchýlil. V dalším z nich proto vychází.

[17] Stěžejní sporná otázka spočívá v posouzení, zda lze zohlednit nájemné hrazené stěžovatelem jeho matce ve výši 7.000 Kč měsíčně při posuzování stěžovatelovy žádosti o doplatek na bydlení v rámci odůvodněných nákladů na bydlení.

[18] Jak již vyslovil Nejvyšší správní soud v opakovaně zmiňovaném rozsudku č. j. 10 Ads 386/2017 – 46, „*placení nájemného mezi blízkými příbuznými obecně není v rozporu se zákonem ani dobrými mravy. Je však třeba vzít v potaz, že režim dávek pomoci v hmotné nouzi je subsidiární a je nastaven tak, aby z něj čerpaly dávky jen osoby, které se nachází v hmotné nouzi (nebo které se považují za osoby v hmotné nouzi). Tento systém dávek má sloužit k hmotnému zajištění osob až v okamžiku, kdy nelze jejich základní životní potřeby zajistit jiným způsobem. Nelze opomenout, že primárně je každý povinen nejdříve pomoci sám sobě, nemá-li tuto možnost, má mu pomoci rodina. Není bez významu, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost (§ 910 odst. 1 občanského zákoníku). Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti (§ 859 občanského zákoníku).*“

[19] Nejvyšší správní soud poté v rozsudku ze dne 13. 5. 2021, č. j. 4 Ads 342/2020 – 20, dovodil, že „*důvod nepřiznání doplatku na bydlení totiž netkví ve výši nájemného, nýbrž v tom, že matka stanovila nájemné svému synovi, který je bez příjmů (resp. pobírá pouze dávky v rámci systému sociálního zabezpečení), a proto je pro něj nájemné likvidační.*“, a ke stěžovatelem namítnému diskriminačnímu posouzení příbuzenského vztahu mezi pronajímatelem a nájemcem ve stejném rozsudku vysvětlil, že „*[u]vedené právní hodnocení není diskriminační, jak se domnívá stěžovatel, neboť jde o postup předvídaný zákonem, konkrétně v § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Podle tohoto ustanovení je totiž nutné posuzovat také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké, a to nejen ve vztahu k předejití stavu hmotné nouze, ale rovněž k jeho následnému zmírnění. (...) Rozdílný přístup ke stěžovateli oproti někomu, kdo si musí pronajmout byt u cizí osoby, je založen právě na tom, že stěžovatel má rodinné zázemí umožňující mu zmírnit jeho stav hmotné nouze, a je tedy opodstatněný.*“

[20] Také k tvrzenému pochybení, spočívajícímu v tom, že ani krajský soud ani správní orgány neposuzovaly charakter a účel sjednaného nájemného, které je nižší než obvyklé a je sjednáno z důvodu pokrytí nezbytných nákladů na běžnou opravu a údržbu ze strany majitelky, v posledně citovaném rozsudku kasační soud přiléhavě poukázal na to, že „*[p]okud totiž matka stěžovatele nemá dostatečné prostředky k úhradě nákladů na bydlení, svědčí jí také právo na dávky sociálního zabezpečení, o které si může požádat.*“

[21] Odkazuje-li konečně stěžovatel v kasační stížnosti na rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 30 Ad 48/2015 – 27, v němž uvedený soud zaujal ke stejné právní otázce odlišný názor, nezbyvá než dodat, že takovou námitku v řízení o žalobě neuplatňoval, nyní jde tudíž o námitku nepřípustnou (§ 104 odst. 3 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud tak

pokračování

pouze pro úplnost dodává, že není judikaturou krajských soudů vázán, a to tím spíše, pokud byla překonána právě jeho vlastní judikaturou, jako je tomu nyní. Stěžovatelovu námitku o účelovosti judikatury, jež následovala po zmíněném rozsudku Krajského soudu v Ostravě, je třeba považovat za pouhou domněnku, kterou je třeba striktně odmítnout. Je založena na ničím nepodložených hypotézách o mnohosti řízení, v nichž je stěžovatel účastníkem bez jakýchkoliv konkrétních indicií, jež by tuto hypotézu potvrzovaly.

[22] Nejvyšší správní soud tudíž uzavírá, že se krajský soud nedopustil hrubého pochybení při výkladu hmotného práva či judikатурního odklonu. Současně neshledal ani jinou vadu řízení před krajským soudem, která by mohla mít vliv na nezákonnost napadeného rozsudku. Dosavadní vnitřně jednotná a ustálená judikatura dává odpověď na stěžejní spornou otázku.

VI.

[23] Nejvyšší správní soud tudíž uzavírá, že kasační stížnost podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele ve smyslu předpokladů její přijatelnosti vyplývajících z usnesení č. j. 1 Azs 13/2006 - 39. Odmítl ji tedy pro nepřijatelnost podle § 104a odst. 1 s. ř. s.

[24] Nejvyšší správní soud kasační stížnost sice odmítl, na což v rovině náhrady nákladů řízení obecně pamatuje § 60 odst. 3 s. ř. s., avšak k odmítnutí kasační stížnosti pro nepřijatelnost došlo na základě zjednodušeného věcného přezkumu (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020 - 33). Výrok o nákladech řízení je tudíž odůvodněn § 60 odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá tudíž právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný sice byl v řízení účastníkem úspěšným, jelikož se však jedná o věc sociální péče, nemá na náhradu nákladů tohoto řízení právo.

[25] Stěžovateli byl již v řízení před krajským soudem ustanoven zástupcem Mgr. Jiří Crha, advokát, který jej podle § 35 odst. 10 s. ř. s. zastupuje i v řízení o kasační stížnosti. Jeho odměnu a náhradu hotových výdajů za zastupování hradí stát. V daném případě tudíž tomuto ustanovenému zástupci náleží za řízení o kasační stížnosti odměna za 1 úkon právní služby (doplnění kasační stížnosti) podle § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), a to ve výši 1.000 Kč [§ 7 ve spojení s § 9 odst. 2 advokátního tarifu]. Vedle toho má zástupce stěžovatele též právo na náhradu hotových výdajů s tímto úkonem souvisejících ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Zástupce stěžovatele již v řízení před krajským soudem doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty. Odměna a náhrada hotových výdajů se tudíž zvyšuje o částku této daně ve výši 273 Kč (tj. 21 % z částky 1.300 Kč). Celkem tedy zástupci stěžovatele náleží odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 1.573 Kč. Tato částka bude ustanovenému zástupci vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení.

Poučení: Proti tomuto usnesení **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. února 2022

Mgr. Petra Weissová
předsedkyně senátu